

**ЗОРАН КОЊАНОВСКИ, ГЕНЕРАЛЕН
ДИРЕКТОР НА РЕК "БИТОЛА"**

РЕК "Битола" снабдува 75 проценти од населението во РМ со електрична енергија и, за жал, за него нема замена. Државата не успеала да креира таква политика со која ќе направи уште неколку енергетски капацитети за да може за "утре" да ја одмори. Во случај да се создаде одреден проблем и еден месец да исклучиме некој блок, нема кој да нè замени. Доколку производителот на опремата во РЕК "Битола" предвидел да се работи 6.000 часа во текот на годината, ние во овие 20 години сме работеле дури по 7.000 часа, така што е нормално "заморот" на материјалот да дојде многу побрзо, ја објаснува причината за честите дефекти во РЕК "Битола", генералниот директор Зоран Коњановски.

Господине Коњановски, РЕК "Битола" постојано е на удар на јавноста поради дефектите кои во изминатиов период често се случуваа во рудникот "Суводол" од каде се црпат најголемите резерви јаглен за производство на електрична енергија. Неодамнешниот дефект, кој настана поради активирањето на свлечиштето во јужниот дел на рудникот "Суводол", е отстранет, но имаше застој од 40 часа. Колкави штети претрпе земјава во однос на електричната енергија?

КОЊАНОВСКИ: Точно е тоа дека имаше застој од 40 часа. Но, тоа денес е реалност во рудникот "Суводол". Уште кога бев именуван за генерален директор на РЕК "Битола" најавив, иако тогаш повеќе сакав да погрешам, дека нè очекуваат тешки моменти, бидејќи рудникот беше оставен во катастрофална состојба, што денес и се оствари. Да потсетам, кога во 2002 г. на некој начин му го препуштивме рудникот на новото раководство, оставивме 12 милиони тони откриен јаглен, а за возврат кога 2006 г. повторно го презедовме раководството во РЕК "Битола" рудникот го добивме со само 200.000 тони откриен јаглен. Дванаесет милиони тони јаглен се доволни за две години РЕК "Битола" без проблеми да функционира. Всушност, 200.000 тони јаглен се доволни само за десет дена. И оттогаш почна борбата за секој тон јаглен, за секој произведен киловат час електрична енергија, затоа што со таква состојба во рудникот значи секојдневно да се бориш со природата. Максимално, сите вработени деноноќно сме на терен и работиме сè со цел да излеземе од оваа состојба. Меѓутоа, во енергетиката чекорите не се чувствуваат од денес за утре. За да не се дозволи ваква ситуација во државата, некој многу

Разговорот го водеше:
Жаклина МИТЕВСКА

ЧЕКАЈЌИ ЈА ДРЖАВАТА РЕК "БИТОЛА" ПАПСА ОД РАБОТА

порано, пред три-четири години, требаше да размислува, а не тогаш само да се сечат ленти во "Брод Гнеотино". Требаше конкретен чекор за да се отвори тој рудник. Ние, како Влада, знаевме дека тоа е приоритет и веднаш го отворивме. Значи, од декември 2007 г. е отворен рудникот "Брод Гнеотино" и потребно е повеќе од една година за оттаму да експлоатираме само земја и јаловина, за да дојдеме до првите 300.000 тони јаглен, кои ги очекуваме кон крајот од оваа година. И не само ова, за да обезбедиме стабилност на целиот енергетски систем ќе мора во 2009 г. да отвориме уште еден рудник, подлабоко во "Суводол", доколку сакаме на наредните генерации по 5-7 години да им оставиме стабилен енергетски потенцијал во државата, затоа што РЕК "Битола" не е само алка која ја креира стабилноста во енергетскиот систем, туку е и синџирот за енергетската стабилност во РМ. Сепак, сакам да напомам дека секоја година во РЕК "Битола" имало дефекти, лизгање на земјиште, исклучување на блокови. Сега знам зошто ова раководство е на удар, некако сме им "посимпатични". Имало и ќе има такви ситни дефекти, кои се отстрануваат за два-три дена.

За нас роковите секогаш се многу кратки, работиме за вчера, а не за утре, немаме многу време за размислување и често пати се случуваат некои работи заради преамортизираност на опремата така што понекогаш имаме и дополнителни дефекти.

буџија, односно ЕСМ-ЕВН. Поконкретно, бидејќи ние не можевме да се справиме и не можевме да најдеме начин за добро менаџирање, за да можеме да ги покриваме загубите. Тие кажаа дека ќе бидат поспособни, меѓутоа секоја година сè повеќе пријавуваат комерцијални загуби и сакаат ние да ги плаќаме. За споредба, она што ЕСМ сакаше да им го покрие државата, односно ние како ЕЛЕМ, значи еден блок на РЕК "Битола" цела година да работи за покривање на тие загуби, или 2 милиона тони јаглен од резервите на сите граѓани да ѝ ги даваме на австриската компанија, што нормално е несфатливо и доколку тоа го направевме ќе нè осудеја сите генерации. И оттогаш на некој начин почна војната со ЕСМ, која многу брзо ја прифатија медиумите. Најверојатно зазедоа некоја од страните, се приклучи и опозицијата, и затоа во овој момент сме најексплоатирани во медиумите како ЕЛЕМ. Но, уште кога доаѓав како директор знаев во каква состојба е ЕЛЕМ и што ме очекува. Знаев дека како политичар можам само да се извалкам и едноставно ги претчувствував овие работи. Меѓутоа, за мене предизвикот беше голем, затоа што по 5-6 години некој ќе каже дека ова раководство отвори еден, односно два рудника и успеа да ја стабилизира енергетската криза во РМ.

Тоа беше случај и со третиот блок на РЕК "Битола"?

КОЊАНОВСКИ: Апсолутно, одредени медиумски куќи голем број од тие настани ги оквалификуваа како хаварији. Тоа навистина е несфатливо зашто самиот збор хаварија подразбира огромен дефект, кој може да влијае дел од производствената програма да биде прекинат месец-два, па и три. Сепак, тоа беа мали дефекти кои нашите стручни екипи брзо ги отстрануваа. Меѓутоа, добро кажавте, ние во овој момент сме на удар од одредени причини. Прво, на некој начин, поради Законот за енергетика влеговме во конфронтација со ЕСМ-ЕВН, но и поради тоа што треба да земеме дел од нивниот финансиски колач. Се работи за износ од околу 35 милиони евра годишно, кои досега ги добиваше ЕСМ-ЕВН, односно Дистрибуција, а сега тие средства нема да ги добива. Тоа беа пари на граѓаните, кои ѝ ги дававме на оваа компанија затоа што таа не успеа да ги покрие комерцијалните загуби. Ние како држава сакаме да ги покриеме техничките загуби, но и не комерцијалните. Се сеќавате, затоа и беше продадена ЕСМ Дистри-

Го спомнавте Законот за енергетика. Зошто ЕУ побара да го смениме првичниот текст на Предлог-законот, и ни го посочи како еден од условите за нашето европско интегрирање?

ЗОРАН КОЊАНОВСКИ, ГЕНЕРАЛЕН ДИРЕКТОР НА РЕК "БИТОЛА"

КОЊАНОВСКИ: Прво, заради јавноста морам да кажам дека голем дел од барањата за измени на Законот беа упатени од страна на ЕСМ-ЕВН, а само мал дел од ЕЛЕМ. Што е она што го баравме? Повторувам, ние како ЕЛЕМ баравме да се признаат само техничките загуби во висина од 14 проценти, а ЕСМ-ЕВН бараше да бидат покриени 24 отсто загуби. Напомена колкава сума би се одлежала од ЕЛЕМ и од државата за да се покриваат загубите настанати поради неспособноста на компанијата да ги намали комерцијалните загуби. Во иднина тие пари ќе ги вложуваме во опрема во ЕЛЕМ, нормално за осовременување на нашата компанија, за ревитализација на блоковите. Тие пари се од државната компанија, добиени од граѓаните и за граѓаните, и ќе ги трошиме за добри нешта. Од друга страна, ЕВН со Законот добива можност да ги замени сите броила, да ги постави надвор од домовите и други поволности кои, исто така, ќе го подобрат неговиот финансиски ефект во иднина.

Неодамна имаше несреќа на јужната страна од рудникот "Суводол", надвор од копот, при што се случи и човечка трагедија. За овие триесеттина години во РЕК "Битола" се случила повеќе од 20 несреќи при извршување на работни задачи...

Од декември 2007 г. е отворен рудникот "Брод Гнеотино" и потребно е повеќе од една година за оттаму да експлоатираме само земја и јаловина, за да дојдеме до првите 300.000 тони јаглен, кои ги очекуваме кон крајот од оваа година. И не само ова, за да обезбедиме стабилност на целиот енергетски систем ќе мора во 2009 г. да отвориме уште еден рудник, подлабоко во "Суводол", доколку сакаме на наредните генерации по 5-7 години да им оставиме стабилен енергетски потенцијал во државата, затоа што РЕК "Битола" не е само алка која ја креира стабилноста во енергетскиот систем, туку е и синџирот за енергетската стабилност во РМ.

КОЊАНОВСКИ: Во РЕК "Битола" има 2.500 вработени, кои секојдневно доаѓаат на своите работни места и околу 1.000 до 1.500, кои преку други компании и фирми учествуваат во технолошкиот процес на ископ на јаглен и производство на електрична енергија. Значи, сè на сè 4.000 работници. Тоа е еден мал град и затоа секогаш е потребно да има дисциплина. Тешки се условите и мора да се почитува редот во компанијата, а од друга страна, пак, на некој начин мора да има и самодисциплина од вработените затоа што тие најдобро знаат како да се чуваат. Постои ризик и во работата во овој комбинат, меѓутоа доколку се придружуваме на самодисциплина и ред во компанијата, ваквите човечки загуби ќе се сведат на минимум.

Постои ли некоја стимулација за вработените и дали соработувате со други комбинати од регионот?

КОЊАНОВСКИ: Соработката со други комбинати е само врз основа на информации. Наши стручни лица често патуваат во вакви и слични комбинати и мислам дека тоа е добро затоа што и другите комбинати нешто ново ќе научат од нас, како и ние од нив. Ги стимулирам луѓето од нашиот комбинат, кои на некој начин се занимаваат со наука, да се движат

во тие кругови затоа што секоја информација која може да доведе до подобрување на технолошкиот процес во самиот комбинат, за нас е добредојдена.

За резервите на јаглен се шират најразлични информации од тоа дека ги има, но и дека ги нема, па поради тоа државата требало да увезува јаглен за производство на електрична енергија, дури е отворен и тендер за негова набавка. Па, колкави се резервите, има ли опасност?

КОЊАНОВСКИ: Во РЕК "Битола" има доволно количество јаглен за производство на електрична енергија, а ќе има и натаму. Меѓутоа, ако продолжиме да не водиме грижа за отво-

рање нови капацитети, тогаш тој јаглен не ќе можеме да го користиме. Не можеме да кажеме дека има јаглен во некое наоѓалиште и да го извадиме за една или две седмици. Отворањето на еден рудник е фаза од неколку години. Ќе ви кажам пример, рудникот "Брод Гнеотино" го отворивме во 2007 г., за на крај на 2008 г. да ги добиеме првите 300.000 тони јаглен, а во 2009 г. да добиеме 1,3 милиони тони јаглен, па дури 2010 година да се стабилизира и да добиваме 2 милиона тони јаглен во наредните години. И понатаму секој рудник има и свој момент кога производството ќе почне да оди по надолна линија затоа што се затвора. Тоа е случај со рудникот "Суводол", денес на некој начин овој рудник се затвора и затоа во моментот немаме доволно количества јаглен. Меѓутоа, со посебен напор на вработените успеавме да излеземе некако од оваа мат позиција, која ни ја остави не само поранешното раководство, можеби поранешната Влада на РМ, бидејќи немаше слух за енергетиката во државата. Точно е тоа дека е отворен тендер за набавка на 400.000 тони јаглен, кои ќе бидат наменети за РЕК "Битола". Морам да кажам дека ние како држава имаме обврска да водиме сметка за енергетската стабилност на државата, исто така, и Владата има обврска да води сметка

воопшто за стабилноста на државата. Меѓутоа, покрај овие две работи Владата мора да води грижа, исто така, и за енергетската стабилност, затоа што ние имаме одредени договори и живееме во регион во кој имаме одговорност да ја зачуваме стабилноста во регионот. Во пресрет на решавањето на статусот на Косово, во овој момент, заклучивме дека е добро да обезбедиме тон повеќе јаглен на нашата депонија, затоа што не знаеме колкав би бил тој период кога евентуално би имало некои блокади или слични работи. Инаку, морам да кажам дека дневните количества од 2.000 тони кои ќе доаѓаат се само десет отсто од тоа што ние дневно го користиме.

Сепак, факт е дека количествата јаглен во "Суводол" секојдневно се намалуваат...

КОЊАНОВСКИ: Од 2001 г. кога имавме околу 7 милиони тони јаглен ископани во "Суводол", секоја година се намалува производството. Минатата година имавме 5,8 милиони тони јаглен согласно нашите планови. Од сега натаму секоја година ќе се намалува тоа производство. Значи, тој е во фаза на затворање. Меѓутоа, затоа ќе проработи рудникот "Брод Гнеотино" и по една година ќе правиме напори да се симнеме уште 100 метри подолу со ископување јаглен од "Суводол". За секој ископ е потребна проектна документација. Ние работиме согласно неа и не е можно технолошки во овој момент јаглен да се вади од друго место.

Инаку, РЕК "Битола" снабдува 75 проценти од населението во РМ со електрична енергија и, за жал, за неа нема замена.

Уште кога бев именуван за генерален директор на РЕК "Битола" најавив, иако тогаш повеќе сакав да погрешам, дека нè очекуваат тешки моменти, бидејќи рудникот беше оставен во катастрофална состојба, што денес и се оствари. Да потсетам, кога во 2002 г. на некој начин му го препуштивме рудникот на новото раководство, оставивме 12 милиони тони откриен јаглен, а за возврат кога 2006 г. повторно го презедовме раководството во РЕК "Битола" рудникот го добивме со само 200.000 тони откриен јаглен. Дванаесет милиони тони јаглен се доволни за две години РЕК "Битола" без проблеми да функционира. Всушност, 200.000 тони јаглен се доволни само за десет дена. И оттогаш почна борбата за секој тон јаглен, за секој произведен киловат час електрична енергија, затоа што со таква состојба во рудникот значи секојдневно да се бориш со природата.

Државата не успеала да креира таква политика со која ќе направи уште неколку енергетски капацитети за да може "утре да ја одмори" РЕК "Битола". Во случај да има некој проблем и ако треба еден месец да исклучиме некој блок нема кој да нè замени и затоа одговорноста е уште поголема и на некој начин и вработените работат во состојба кога мора нешто да се направи. За нас роковите секогаш се многу кратки, работиме за вчера, а не за утре, немаме многу време за размислување и често пати се случуваат некои работи заради преамортизираност на опремата така што понекогаш имаме и дополнителни дефекти. Доколку производителот на опремата во РЕК "Битола" предвидел со неа да се работи 6.000 часа во текот на годината, ние во овие 20 години сме работеле по 7.000 часа и нормално е дека до "замор" на материјалот дојде брзо.

Но, имаше информации дека минатата година се извезувало јаглен. Владата бара од Царинската управа под итно да провери кој тоа го правел. Детално се истражува дали царината евидентирала фирми кои лани овој енергенс го продавала во странство...

КОЊАНОВСКИ: Во периодот откако јас сум директор такво нешто немало. Сега не можам да кажам дали претходно се извезувало.

Со исклучок на "Суводол", во Македонија има и други наоѓалишта на јаглен...

КОЊАНОВСКИ: Можам да зборувам за мојот регион. Има и други рудници кои се во близина на РЕК "Битола", на пример, рудникот "Живојно" каде најверојатно ќе треба да се направи подземен коп, не површински. Одредени количества јаглен има во Мариово и во Пелагонија, но овие години треба да се направат дополнителни истражувања за да се утврди точно за кое количество се работи и за неговиот квалитет.

Доколку правилно не се искористат потенцијалите со кои располагаме, дали постои опасност да увезуваме електрична енергија?

КОЊАНОВСКИ: Не е страшно доколку го користиме јагленот во некој помал интензитет, затоа што тој ни е тука. Ако не денес, ќе го користиме утре-зутре. Тој е покриен во земјата. Но, едноставно како држава треба да имаме стратегија колку ќе можеме да ги штедиме нашите рудни богатства. Не е толку страшно она што се случува со увоз на јаглен од Косово, Бугарија или од каде и да дојдат тие количества, затоа што и со така увезен јаглен ќе имаме двојно помала цена на електричната енергија отколку што е сега. Треба да размислуваме за искористување на хидропотенцијалите во државата бидејќи тоа е вода која не мирува. Јагленот мирува. Него можеме да го искористиме за да произведеме електрична енергија во тер-

моелектраните, тоа е базна електрична енергија. Но, нам ни е потребна и хидроенергијата, да направиме акумулации. Владата ги прави напорите со двете хидроцентрали "Чебрин" и "Галиште", "Бошков мост" и со гасната енергетска централа во Скопје, која ќе се гради во Железара. Но, дефинитивно на подолг период ќе ја подобриме енергетската состојба во РМ. Со оглед на тоа што со либерализацијата на пазарот на електрична енергија големите потрошувачи на некој начин се пуштаат сами на пазарот да се снабдуваат со струја, мислам дека ќе се отвори простор за ЕЛЕМ да има и вишок електрична енергија за да може слободно да ја продава на другите пазари и со тоа ќе има развојна компонента, бидејќи така ќе добива многу повеќе средства. Од 1.1.2008 г. големите потрошувачи веќе се на слободниот пазар и сами ја купуваат електричната енергија. Нема зошто повеќе нив да ги штитиме. Во поранешниот период кога цената на обоената и на црната металургија беше многу ниска имаше прекинување во снабдувањето со електрична енергија на граѓаните за да се снабдуваат големите потрошувачи. Меѓутоа, во овој момент кога на светскиот пазар цената на црната и на обоената металургија е висока, мислам дека тие треба да одделат дел од својот профит и сами да ја набавуваат струјата, па на тој начин ќе ги заштитиме граѓаните со пониска цена на електричната енергија.